

Annex IX Erfgoedcollectie Bibliotheek Rotterdam

Bibliotheek Rotterdam beschouwt alle objecten daterend voor 1901 als erfgoed. Deze objecten vormen samen de erfgoedcollectie. De erfgoedcollectie bestaat uit verschillende deelcollecties die in eigendom zijn van verschillende partijen.

Gemeentelijk bezit

Volgend uit de Beheersovereenkomst die door gemeente en bibliotheek is ondertekend in 2012 naar aanleiding van de verzelfstandiging van Bibliotheek Rotterdam, en zoals opgetekend in de vernieuwde Beheersovereenkomst uit 2020, is materiaal tot 1801 in eigendom van de Gemeente Rotterdam, voor zover het niet behoort tot een deelcollectie die in eigendom is van een andere partij. Vanaf 2017 beschouwt Bibliotheek Rotterdam ook collectieonderdelen gedrukt tussen 1801 en 1901 als erfgoed. Deze collectieonderdelen zijn eigendom van Bibliotheek Rotterdam, voor zover ze niet behoren tot een deelcollectie die eigendom is van een andere partij. Collectieonderdelen die zijn gedrukt na 1800 én behoren tot een van de deelcollecties in eigendom van de Gemeente Rotterdam, zijn eigendom van de gemeente.

De volgende deelcollecties zijn eigendom van de Gemeente Rotterdam:

A. Erasmiana

's Werelds grootste verzameling werken van en over Desiderius Erasmus (1466-1536), door UNESCO als werelderfgoed toegevoegd aan het *UNESCO Memory of the World Register*. Willem de Vreese, directeur-bibliothecaris van de Gemeentebibliotheek in de periode 1919-1934, begon in 1920 met de uitbreiding van de toen aanwezige kleine verzameling Erasmusdrukken. De huidige collectie van circa 6.000 titels bestaat uit handschriften, 15e-eeuwse en latere drukken. Daartoe behoren zo'n negentig eerste drukken van Erasmus (dat is 75% van alle eerste drukken), maar ook moderne studies en tijdschriftartikelen. Alle titels zijn beschreven in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus. Sinds 2005 bestaat eveneens de Erasmus Online database (EOL), waarin alle vroegmoderne Erasmusedities, ongeacht hun aanwezigheid in de erfgoedcollectie, zijn opgenomen (EOL is werk in uitvoering).

B. Rotterdamse drukken

Boeken gedrukt in Rotterdam vóór 1801. Rond het einde van de 17e en het begin van de 18e eeuw maakte Rotterdam economisch en daarmee gepaard qua boekproductie een bloeiperiode door. Van de toen in Rotterdam gedrukte boeken beheert Bibliotheek Rotterdam zo'n 1.000 banden. Alle titels zijn beschreven in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus.

C. Paradijkerk

Ongeveer 3.500 boeken die de Rotterdamse Oudkatholieke Kerk in 1992 in bruikleen heeft gegeven voor een periode van 15 jaar. In 2007 heeft de kerk ze aan Bibliotheek Rotterdam geschonken. Het betreft hoofdzakelijk Latijnse, Franse en Duitse boeken gedrukt in de 17e, 18e of 9e eeuw. Thema's binnen de collectie zijn: jansenisme (met ca. 1.500 boeken het hoofdthema van deze collectie), theologie, liturgiek, homiletiek, gebed & sacrament, catechetiek, christenleven en wijsbegeerte. Alle titels zijn beschreven in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus.

D. Oude drukken

Overige circa 11.000 titels gedrukt in de 15e, 16e, 17e en 18e eeuw. Het betreft een gevarieerde collectie met voornamelijk belletrise en filosofie, maar bijvoorbeeld ook natuurhistorische werken. Alle circa 11.000 titels van vóór 1801 zijn beschreven in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus.

E. Pamfletten

Zo'n 13.000 gedrukte werken van beperkte omvang over een in hun tijd actueel onderwerp: politieke en godsdienstige vlugschriften, resoluties van overheden, convocaties, traktaten, redevoeringen en gelegenheidsgedichten. Het oudste pamflet dateert uit 1504 en de collectie loopt door tot 1850. Deels betreft het pamfletten die niet zijn beschreven door Knuttel in zijn standaardinventaris van pamfletten in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag (1889-1920). Bewaard in niet-zuurvrije dozen die in dubbele rijen staan opgesteld. Alle titels zijn beschreven in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus.

F. Oude handschriften

Een kleine collectie van enkele tientallen handschriften uit middeleeuwen of vroegmoderne tijd (1450-1750). Deze manuscripten zijn per definitie uniek. Het betreft bijvoorbeeld getijden- en gebedenboeken geïllumineerd door internationaal vermaarde kunstenaars, fragmenten van een middeleeuwse prozaroman over Lancelot, fragmenten van een middeleeuws handschrift over Reinaert de Vos en twee Arabische korans. De middeleeuwse handschriften zijn beschreven in de online database Medieval Manuscripts in Dutch Collections (www.mmdc.nl), die wordt beheerd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. De godsdienstige handschriften zijn beschreven in een gedrukte catalogus uit 1948 (Van Heel). Recent zijn alle handschriften integraal gedigitaliseerd om te worden ontsloten via een nationaal platform.

G. Cartografie

Plattegronden, land-, zee- en waterkaarten van de Nederlanden en andere gebieden uit de 17e, 18e en 19e eeuw en prenten over uiteenlopende onderwerpen. Voor een klein deel ontsloten via de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam. Registratie van deze deelcollectie is lopende.

H. Laurentiana (Hervormde Gemeente Rotterdam)

De oorspronkelijk uit 1604 stammende Librije van de Groote of Sint-Laurenskerk. In 1869 opgenomen in de Gemeentelijke Boekerij. Deze *Bibliotheca Laurentiana* bevat ruim 500 kettingboeken uit vooral de 16e en 17e eeuw. De meeste boeken zijn gesteld in het Latijn en behandelen theologische of filosofische onderwerpen. Alle 365 titels zijn beschreven in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus. De slechte materiële status van sommige banden vraagt in de toekomst bijzondere aandacht.

Niet-gemeentelijke deelcollecties

Naast bovenstaande deelcollecties worden nog zes deelcollecties beheerd door Bibliotheek Rotterdam als onderdeel van de erfgoedcollectie tot 1801. Deze vijf deelcollecties zijn geen eigendom van de Gemeente Rotterdam, maar zijn in langdurig bruikleen gegeven door de eigenaren:

I. Bibliotheek Wtenbogaert (Remonstrantse Gemeente Rotterdam)

Oude drukken van voornamelijk religieuze aard behorende tot de privébibliotheek van de remonstrantse predikant Johannes Wtenbogaert (1557-1644). Het betreft ongeveer 800 boeken, vooral op het gebied van theologie, wijsbegeerte en kerkelijke geschiedenis. Eigendom van de Remonstrantse Gemeente te Rotterdam. Bibliotheek Rotterdam heeft deze collectie sinds 1950 in langdurige bruikleen. Per 1 februari 2021 is dit vastgelegd in een bruikleencontract. Van deze collectie bestaat een gedrukte catalogus (uit 1893). Daarom is deze collectie relatief bekend en wordt ze betrekkelijk vaak gebruikt.

J. Remonstrantse handschriften (Remonstrantse Gemeente Rotterdam)

Verzameling van zo'n 2.250 handschriften voornamelijk uit de 16e en 17e eeuw, waaronder veel brieven. Alle handschriften zijn per definitie uniek. Eigendom van de Remonstrantse Gemeente te Rotterdam. Bibliotheek Rotterdam heeft deze collectie sinds 1949 in langdurige bruikleen. Per 1 februari 2021 is dit vastgelegd in een bruikleencontract. Van deze collectie bestaat een gedrukte

catalogus (uit 1869). Daarom is deze collectie relatief bekend en wordt ze betrekkelijk vaak gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek.

K. Bibliotheek van het Bataafsche Genootschap Rotterdam

Een kleine bruikleencollectie van 36 banden die voornamelijk bestaat uit 18e-eeuwse en enkele 17e-eeuwse werken op het gebied van natuurwetenschappen en techniek, maar bijvoorbeeld ook een verzameling seriewerken uit de 19e eeuw bevat. De tijdschriften die ooit deel uitmaakten van deze collectie zijn afgestoten. Ontsloten middels een kaartcatalogus. In 1960 is een catalogus in boekvorm verschenen van tijdschriften en seriewerken beschikbaar in Bibliotheek Rotterdam. Het is wenselijk om alle nu aanwezige titels ook in de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en in de Nederlandse Centrale Catalogus te beschrijven.

L. Bibliotheek van het Erasmiaans Gymnasium

De klassieke bibliotheek van het Erasmiaans Gymnasium in Rotterdam, die in het verleden een instrument van onderwijs op deze school vormde. Het betreft 156 titels in 209 banden. Klassieke auteurs en geesteswetenschappen vormen het hoofdbestanddeel en de meeste boeken zijn gesteld in het Latijn. Alle titels zijn beschreven in een door de school zelf opgestelde en in 2016 gedrukte catalogus. Deze collectie is eigendom van het Erasmiaans Gymnasium en in 2016 overgedragen in langdurige bruikleen aan Bibliotheek Rotterdam (tot 2046).

M. Atlas Van Stolk (Stichting Atlas Van Stolk)

Vanaf 2021 valt de collectie Atlas Van Stolk onder het beheer van Bibliotheek Rotterdam. De Atlas Van Stolk is een verzameling van 270.000 afbeeldingen op prenten, tekeningen, foto's, affiches, kaarten en in boeken. Ieder jaar wordt de collectie uitgebreid met historisch en eigentijds beeld. Het is een unieke collectie van beelden over de Nederlandse geschiedenis. De collectie is eigendom van de Stichting Atlas Van Stolk en sinds 2022 bewaard in het Stadsarchief Rotterdam.

N. Erfgoed 19^e en 20ste eeuw (Bibliotheek Rotterdam)

Uit de collectie van de voormalige Gemeentebibliotheek is een groot aantal banden (ca. 8.000) bewaard gebleven, die ooit functioneerden als moderne gebruikscollectie, maar tegenwoordig als erfgoed bewaard worden. Het betreft vooral oude kinderboeken, Rotterdams drukwerk en uitgaven waarvan slechts weinig exemplaren zich in openbare collecties bevinden. Aan betere ontsluiting van deze deelcollectie via de online catalogus van Bibliotheek Rotterdam en de Nederlandse Centrale Catalogus wordt gewerkt.